

Fikir Tarihimizde
Hür Fikirleri
Yayma Cemiyeti

— Sempozyum Tebliğleri

Yayına Hazırlayan
Özlem Çağlar Yılmaz

LIBERTE

Fikir Tarihimizde Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti - Sempozyum Tebliğleri

Özlem ağlar Yılmaz - Yayına Hazırlayan

ISBN: 978-605-9823-45-6

Liberte Yayınları® / 226

1. Baskı: Aralık 2018

© 2018, Liberte Yayınları®

© 2018, Liberal Düşünce Topluluğu Derneği®

Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın katkılarıyla yayımlanmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tamamı veya herhangi bir parçası, hiçbir şekilde fotokopiyle veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz ve dağıtılamaz. Yayınevimiz bunu yapanlar ve buna teşebbüs edenler hakkında kanuni takibat yaptırma hakkına sahiptir.

Yayın Koordinatörü: **Emre Turku**

İç Tasarım: **Yavuz Selim Erfidan**

Kapak Tasarımı: **Mesut Koçak**

Baskı: **Tarcan Matbaası**

Adres: İvedik Cad. Mercan 2 Plaza, No: 417, Yenimahalle, Ankara

Telefon: (312) 384 34 35-36 | Faks: (312) 384 34 37 | Sertifika No: 25744

LiBeRtE
yayıngrubu

Adres: GMK Bulvarı No: 108/16, 06570 Maltepe, Ankara

Telefon: (312) 230 87 03 | Faks: (312) 230 80 03

E-mail: info@liberte.com.tr | Web: www.liberte.com.tr | Sertifika No: 16438

Liberte Yayınları® Liberte Yayın Grubu'nun tescilli bir markasıdır.

İÇİNDEKİLER

Önsöz	7
Beşerî İlerlemenin Kaldıracağı: İhtiyaçlar ve Fikirler - <i>Atilla Yayla</i>	17
Fikir Hareketleri ve Toplumsal - Siyasal Etkileri Üzerine - <i>Tanel Demirel</i>	31
Hür Fikirlerin İzinde Bir Âlim: Ali Fuad Başgil - <i>Salih Zeki Haklı</i>	39
Ahmet Emin Yalman, Liberalizm ve Türkiye - <i>Buğra Kalkan</i>	65
Liberal Bir Sivil Toplum Kuruluşu: Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti - <i>Hamit Emrah Beriş</i>	83
Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti - <i>M. Kürşad Birinci</i>	105

Önsöz

FİKİR TARİHİMİZE YAKINDAN BAKTIĞIMIZDA, KARŞımıza Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti (HFYC) adıyla hukukçu Prof. Dr. Ali Fuad Başgil ve gazeteci Ahmet Emin Yalman'ın başını çektiği bir grup tarafından 1947'de kurulan ve 1950 sonrasında dağılan bir kuruluş çıkar. HFYC isminden tahmin edilenin ötesinde kişisel hürriyetler, anayasal yönetim, hür teşebbüs gibi fikirleri açıklıkla savunan liberal çizgisi belirgin bir Cemiyet olarak kısa ömrüne önemli ve etkili faaliyetleri sığdırmış. Cemiyetin kuruluşu Cumhuriyetin tek partili döneminin sona erdiği, siyasî hayatla birlikte sivil toplumun da yeniden canlandığı bir sürece denk gelmektedir. Cumhuriyetin demokrasiyle birleşmeye başladığı dönemde, Cemiyet, gerek hukukî ve siyasî sistemin tesisine gerekse çoğulcu, hürriyetçi bir toplumun zihnî kabullerinin oluşmasına katkıda bulunmayı, bunun için de siyasî bir hareket olmak yerine sivil toplum alanında kalarak fikrî ve sosyal faaliyetleri tercih etmiş.

Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti'ni ve kurucularını 70 yıl sonra hatırlamak ve fikrî gündeme taşımak 25 yıldır faaliyet yürüten Liberal Düşünce Topluluğu (LDT) adına çok anlamlı ve kıymetli. Fikir kuruluşu olarak çalışan LDT Cumhuriyetin ilk liberal sivil oluşumu olan HFYC ile müşevvikleri ve faaliyet tercihleri bakımından önemli bir benzerlik göstermekte. Burada farklı olarak, Liberal Düşünce Topluluğu'nun eğitim faaliyetlerine, genç ve yeni fikir insanların yetişmesine ağırlık verdiğini de kaydetmek gerekir. Belki, HFYC iç tartışmaları aşarak genç nesillerin yetişmesine yönelebilseydi kurumsallaşarak devam etmesi mümkün olabilirdi. Kim bilir, demokratik meşru sistemin kurallarının kabul edildiği felsefî bir ortak zemin bulunabilseydi, 1947'den bugüne uzanan ilerideki keskin ve şedit süreçlerde ihtilâfları makul ve medenî ölçüde konuşabilen hürriyetperver/özgürlükçü demokrat entellektüellerin çekim merkezi haline gelmiş bir fikir hareketi tecrübemiz olacaktı. Bu devamlılığın ihtimalini düşünürken, geleneği kesildiği yerden devam ettirmenin; hem HFYC'nin demokrasi ve özgürlük tarihimizdeki yerini hem dağılmasına sebep olan felsefî ayrışmayı hem de kurumsallaşmanın önündeki engelleri anlamının önemi ortaya çıkmaktadır.

Kısa hayatına rağmen Cemiyet'in bir yıl boyunca sağlam tartışmaları ele alan *Hür Fikirler* adıyla aylık bir dergi yayınlamış olması son derece değerlidir. Bu dergi vasıtasıyla Cemiyetin varlığından, dönemin tartışmalarına yaptığı katkılardan ve önem verdiği meselelerden haberdar olabiliyoruz. Cemiyetin mensuplarının entellek-

Beşerî İlerlemenin Kaldıracı: İhtiyaçlar ve Fikirler

Atilla Yayla

*Prof. Dr., İstanbul Medipol
Üniversitesi İnsan ve
Toplum Bilimleri Fakültesi
Öğretim Üyesi*

Giriş

20. Yüzyıl'ın en ilginç beşerî oluşumlarından biri, İngilizce'de “think-tank” denen Türkçe'de ise “düşünce kuruluşu” olarak adlandırılabilen kuruluşlardır. Bu kuruluşlar bugün tüm dünyaya yayılmış durumda, ancak, sayılarının en çok olduğu ve en etkin oldukları yer, ABD başta olmak üzere, Anglo-Sakson dünyasıdır. O kadar ki, buna dayanarak, düşünce kuruluşlarının bir Amerikan icadı ve pratiği olduğu söylenebilir. Nitekim düşünce kuruluşlarının ABD'deki görünürlük ve etkinliği, başka bir şekilde söylenirse, başarısı, ABD'nin başka yerlerde de taklit edilmesine ve dünyanın pek çok ülkesinde düşünce

kuruluşlarının ortaya çıkmasına yol açtı. Hâlihazırda en çok tanınan ve en etkili düşünce kuruluşları ABD’de olmakla beraber, Batı denem coğrafyanın diğer parçalarında da, Batı dışında da çok sayıda düşünce kuruluşu var. Bu yüzden, bu kuruluşları takip eden, tasnif eden, derecelendiren başka kuruluşlar da ortaya çıktı. Diğer taraftan, devletler de bu alanın dışında kalmadı, kalamadı ve devletlerin uzantısı veya devletle daha formel ve sıkı ilişki içinde olan, “yarı resmî düşünce kuruluşları” diyebileceğimiz kuruluşlar doğdu.

Düşünce kuruluşları çok yaygın olmakla beraber, niye ve nasıl doğduklarını ve ne işe yaradıklarını anlamak için onları daha geniş bir ortam içine yerleştirmemiz gerekir. Bu gerek bizi entellektüel oluşumlara veya hareketlere götürür. Düşünce kuruluşlarının hepsinin değilse de bazılarının ve en tanınmış ve etkili olanlarının düşünce hareketleriyle belli bir ilişkisi, bağı olmuştur. Dolayısıyla, bu ikisine, yani düşünce kuruluşlarına ve düşünce hareketlerine, birlikte bakmak gerekir. Bununla beraber bazı durumlarda bu ikisi arasındaki ilişkinin iki taraflı olduğunu bilmek gerekir. Daha açık söylersek, düşünce kuruluşları bir anlamda ve bir dereceye kadar düşünce akımlarının eseri olabileceği gibi, düşünce kuruluşları da düşünce akımlarının varlığına –doğmasına, yaygınlaşmasına, güç kazanmasına, etkili olmasına- katkıda bulunabilir.

Düşünce Akımları ve Düşünce Kuruluşları

Bu girişten sonra düşünce kuruluşlarının ve düşünce hareketlerinin tanımını yaparak ve özelliklerini belirleyerek

Fikir Hareketleri ve Toplumsal – Siyasal Etkileri Üzerine

Tanel Demirel

*Prof. Dr., Çankaya Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Öğretim Üyesi*

FİKİR HAREKETLERİ TOPLUMSAL VE SİYASAL GELİŞmelerde ne ölçüde etkili?¹ Bu soruya net bir yanıt verebilmek imkânsız. Ülkelerin gelişiminde fikir hareketlerinin rolünü inkâr edemeyiz. Fakat öte yandan fikir hareketleri ne ölçüde etkili olmuştur bu etki nasıl ve ne şekillerde kendini göstermiştir sorularını cevaplamaya çalıştığımızda karmaşık bir resim ile karşı karşılaşıyoruz.

Konuyla ilgili iki farklı yaklaşım söz konusu. Bir yanda fikirlerin takip edilecek politikaların belirlenmesinde ve dolayısıyla da ülkelerin gelişiminde çok önemli bir rol oy-

1 Etkili olmak derken ikili bir ayrım yapılabilir. Daha dar bir alana inhisar eden somut fikirlerin takip edilen belli başlı politikalara kaynaklık etmesi ve ikincisi belli başlı politikalara kaynaklık etmese de, belli bir fikrî geleneğin genel entellektüel iklimin olmazsa olmaz bir parçası haline dönüşmesi.

nadığını ifade ya da ima edenler var. 20. Yüzyılda John Maynard Keynes ve Friedrich Hayek bu düşünceyi ifade edenlerin başında geliyorlar.² Keynes yönetici elitlerin fikirlerinin etkilenmesi halinde sonuçların da farklı olacağını iddia ederken, Hayek “inanılması zor olsa da uzun dönemde sosyal dünya insanların çoğunluğunun inandığı belli ahlâkî ilkeler ile idare edilir” demişti.³

Diğer yanda ise toplumsal ve siyasal dinamiklerin, özellikle de toplumsal sınıf ve statü grupları ile bir biçimde bu gruplarla karşılıklı etkileşim içinde olan siyasal aktörlerin çıkarlarının belirleyici olduğunu iddia edenler var. Burada fikirlerin etkisiz olmadıkları kabul ediliyor ancak ilk yaklaşımdaki gibi belirleyicilik iması yok. Fikirlerin ancak ve ancak bu dinamikleri dolaylı bir biçimde etkileyebildiklerini söyleyen bir yaklaşım bu. Ben de bu ikinci görüşten yanayım.

Şüphe yok ki toplumsal ve siyasal dinamiklere ağırlık vermek, fikirlerin gücü ve özerkliğini reddetmek ve onların sadece maddî çıkarların bir yansıması olduğunu savunmak anlamına gelmiyor. Derecesi üzerinde anlaşamaz isek de, fikir hareketlerinin etkili olduklarını kabul etmek gerekir. Zira hiç etkisi olmadığını ispat etmek de kolay değildir. Sosyal bilimler bilginiz ortaya çıkan sonuçlarda hangi faktörlerin ne kadar etkili olduğu sorusuna cevap

2 Keynes, kendilerinin herhangi bir entellektüel etkiden muaf olduğuna inanan uygulayıcıların genellikle unutulmuş iktisatçıların fikirlerinin kölesi olduklarını iddia etmişti. John Maynard Keynes, *The General Theory of Employment, Interest and Money*, New York: Harcourt Brace and World, 1936, s. 383.

3 Hayek, F. A, *Law, Legislation, Liberty, vol 3, Political Order of a Free People*, Routledge, Kegan Paul, 1979, s. 151.

Hür Fikirlerin İzinde Bir Âlim: Ali Fuad Başgil

Salih Zeki Haklı

*Dr., Polis Akademisi
Güvenlik Bilimleri Enstitüsü
Öğretim Üyesi*

Giriş

Kendisini milliyetçi, mâneviyatçı, hürriyetçi, terakkici ve muhafazakâr¹ olarak tanımlayan Ali Fuad Başgil'in düşünce hayatının bu kavramların sentezini yapmak şeklinde geliştiği görülmektedir. Bu manada gerek taşıdığı millî hassasiyetin gerekse bu sentez gayretinin yanı sıra fikrî hayatının nasıl bir değişim ve dönüşüm geçirdiğini anlamak açısından fikrî biyografisini incelemek oldukça faydalı bilgiler sunmaktadır. 1893'te (R. 1309) Samsun'un Çarşamba kazâsında doğan Başgil, ilk tahsilini memleketinde

1 Ali Fuad Başgil, "Meslek ve Meşrebim", *İlmin Işığında Günün Meseleleri* içinde, (İstanbul: Yağmur Yayınları, 2014), s. 245.

tamamlanmış, orta tahsili ise Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na girmesi sonucu yarım kalmıştır. 1914 senesinin Ağustos'unda ilan edilen Birinci Dünya Savaşı'nda yedek subay olarak dört yıl Kafkas cephesinde savaşmıştır. Savaşın sona ermesini müteakip 1919'da İstanbul'a gelmiş ve yarım kalan lise eğitimini tamamlamıştır.²

1921'de yarım kalan öğrenimini tamamlamak üzere Paris'e gitmiş ve burada hem Fransızcasını ilerletmiş hem de Buffone Lisesi'ne devam etmiştir. Lise eğitimini tamamladıktan sonra üniversite eğitimi için Grenoble Hukuk Fakültesi'ne kaydolarak 1925'te hukuk diplomasını almıştır. Paris Hukuk Fakültesi'nde hukuk doktorasını tamamlamıştır. Başgil, Fransa'daki eğitim hayatı sırasında, Sorbonne Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nin Felsefe Bölümü'ne de başlamış ve buradan Paris Serbest Siyasî İlimler Okulu'na geçiş yaparak 1928'de diplomasını almıştır.³

Başgil, hukuk alanında yüksek tahsilini tamamlamış bir hukukçu ve dünyadaki ilmî gelişmelere vakıf bir entelektüel olarak 1929'da Türkiye'ye dönmüştür. İlk olarak, mecburî hizmetini tamamlamak için Maarif Vekaleti Yüksek Tedrisat Umum Müdür Muavinliği (Yüksek Öğrenim Genel Müdür Yardımcılığı) görevine getirilmiştir. 1930 senesi Başgil'in devlet memuriyetinden üniversiteye geçişin yaşandığı yıl olmuştur. 1930'da Ankara Hukuk Fakültesinde Roma Hukuku Doçentlik sınavını kazanmış ve

2 Mücellidoğlu Ali Çankaya, *Son Asır Tarihinin Önemli Olaylarıyla Birlikde Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (Mülkiye Şeref Kitabı) II. Cild* (Ankara: Mars Matbaası, 1968-1969), s. 869.

3 Ali Fuad Başgil, "Zaruri Cevap 3", *İlmin Işığında Günün Meseleleri* içinde (İstanbul: Yağmur Yayınları, 2014), s. 207.

Ahmet Emin Yalman, Liberalizm ve Türkiye

Buğra Kalkan

*Doç. Dr., İzmir Katip Çelebi
Üniversitesi İktisadi ve İdari
Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi*

Giriş

Cumhuriyet döneminin ilk liberal fikir hareketi olan Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti'nin kurucuları arasında olan Ahmet Emin Yalman'ın fikirlerini liberal teori açısından sistematik bir şekilde açıklamak bu tebliğin ana konusudur. Zamanın en iyi sosyal bilimler eğitimini almış olan Yalman neredeyse bütün yetişkinlik hayatını yazar olarak geçirmiştir. Yani II. Tanzimat döneminden 1970'lere kadar çoğunlukla aktif gazeteciliğe ve yazarlığa devam eden Yalman'ın fikirlerini incelemek modern Türkiye tarihine paralel bir incelemeyi kapsar.

Kendini liberal ve anti-komünist bir entellektüel olarak gören Yalman'ın fikirlerini incelemek Türkiye'de liberal düşüncenin gelişimini incelemek adına önemli bir girişim olarak değerlendirilebilir. Türk modernleşmesinin bütün dönüm anlarına şahit olan Yalman'ın siyasal duruşu ve fikirleri Türkiye'de liberalizmin bir fikir akımı olarak neden gelişemediğine yönelik önemli veriler barındırmaktadır. Bu tür bir girişim için öncelikle Yalman'ın ne tür bir liberal olduğunu saptamak gerekmektedir. Daha sonra Yalmancı liberalizmin hangi siyasal sorunlar bağlamında geliştiği incelenebilir.

Bu amacı gerçekleştirmek için öncelikle çok kısaca liberalizmin türleri ve Yalman'ın farklı liberalizmler içinde nereye yerleştirilebileceği üzerine bir tartışmaya ihtiyaç vardır. Sosyal devlete olan bağlılığı ve özerk birey vurgusu Yalman'ı modern liberaller arasına soksa da Yalman'ın liberalizminin asıl belirleyici yönü onun rasyonalizme olan bağlılığıdır. Modern liberalleri diğer liberalizm türlerinden ayırt etmek zor olmamakla birlikte liberalizm ile rasyonalizm arasındaki ilişkiyi açıklamak zordur ve bu tebliğ için önemlidir. Zira rasyonalist bir liberal olarak Yalman'ın liberalizmin neresinde durduğu hem Yalman'ı anlamak hem de liberalizmin Türkiye'de entellektüel bir oluşum olarak neden geri kaldığını anlamak açısından önemlidir.

Yalman'ın Hayek'in kurucu rasyonalizm olarak adlandırdığı rasyonalizm türünden mustarip olduğu anlaşılıyor. Kurucu rasyonalizmin üç unsurundan bahsedilebilir. Birincisi, önemli sosyal dönüşümleri gerçekleştirebilmek için gerekli olan bütün bilginin tek bir merkezde toplanabileceğine inanmak. İkincisi ilgili bütün bilginin teknik bilgi-

Liberal Bir Sivil Toplum Kuruluşu: Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti

Hamit Emrah Beriş

*Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli
Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu
Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi,
Polis Akademisi Başkan Yardımcısı*

Giriş

1945 yılında Türkiye’de çok partili hayata geçiş kararının alınması yalnızca siyasal alanın demokratik bir rekabete açılması anlamına gelmemiştir. Bunun yanında, fikri ve entellektüel zeminde ciddi bir hareketlilik ortaya çıkmıştır. Daha doğrusu, daha önce tek partili dönemde toplumun yabancıısı olduğu “demokrasi” ve “özgürlük” gibi kavramlar sıklıkla duyulmaya başlanmıştır. Kuşkusuz bu durumun, Soğuk Savaşın dünya genelinde meydana getirdiği siyasal rekabetçi ortamlarla yakından bir ilişkisi vardır. Bir bakıma, Soğuk Savaş döneminde “demokrasi” ve “özgürlük” gibi kavramlar üzerinden yürüyen hegemon-

ya mücadelesi, başka ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de fikrî zeminde oldukça hareketli gelişmeler yaşanmasına neden olmuştur. Bu süreçte, söz konusu kavramlar üzerinde bir sahiplenme mücadelesi olduğu söylenebilir.

Hegemonya mücadelesinde Batı tarafında saf tutan aydınlar, bu kavramlara liberal demokratik bir içerik yükle-meye çalışmıştır. Sosyalist aydınlar ise bunların Marxist bir yorumunu yapma çabası içine girişmişlerdir. 1947 yılında Ali Fuad Başgil ve Ahmet Emin Yalman’ın nder-liğinde bir grup aydın tarafından kurulan Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti’ni ve cemiyetin yayın organı *Hr Fikir-ler* dergisini bu tür bir düşünce ikliminin ürünü olarak görmek mümkündür. Bu bağlamda, *Hr Fikirler*, siyasal açıdan, liberal demokratik bir içerik taşıyan Anglo-Sak-son düşünce geleneğinin Türkiye’ye taşınması açısından en önemli araçlardan biri olmuştur. Ancak *Hr Fikirler*’in meydana getirdiği etkiye bakmak için öncelikle düşünce hayatımızdaki temel birkaç dönüm noktasını ele almak, söz konusu oluşumu bu doğrultuda bir çerçeveye oturt-mak gerekir.

Cumhuriyetin İlk Yıllarında Muhalif Düşünce

Osmanlı’nın son döneminde canlı bir entellektüel tartış- ma ortamı olduğu bilinir. Bu durum, devletin içinde bu- lunduğu siyasal krizle yakından ilişkilidir. Merkez otorite- nin zayıfladığı, devletin ve rejimin geleceğine yönelik çok sayıda soru işaretinin bulunduğu bir dönem içerisinde, geleceğe dönük pek çok proje adeta birbirleriyle ya- rışır. Aynı fikrî canlılık durumu, Kurtuluş Savaşı dönemi

Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti

M. Kürşad Birinci

Siyaset Bilimci

4 O'LI YILLARIN İKİNCİ YARISI, ÜLKE İÇİN YENİ BAŞLANGIÇLARI İŞARET ETMEKTEDİR. Cihan Harbi ertesinde içeride ve dışarıda yaşanan gelişmeler; yaklaşık 23 yıllık iktidarında yıpranan bir tek parti, artık kronik bir hale gelen fakirlik ve Türkiye'nin yönünü Batı'ya, yani demokratik bloğa çevirmesine neden olan Sovyetler Birliği'nin Kars, Ardahan ve Boğazlar üzerindeki talepleri ülkeyi yeni bir döneme taşımaktadır. Çok partili siyasî düzen, her ne kadar geçmişin tek partisi halen iktidar olsa da, yeni arayışlar ve daha çok demokrasi talepleri için görece uygun bir ortam yaratmıştır.

İsmet İnönü'nün nispeten toleranslı tutumunun da etkisiyle, CHP, parti içinde kısmî bir liberalleşme sürecini tecrübe ederken¹, kendisine yönelik muhalefete karşı da yu-

1 Cumhuriyet Halk Partisi, 18 Ekim 1947'de program ve tüzüğünde tadilat yaptı.

muşak bir tutum sergilemektedir. En azından, muhalefetle mücadelesini siyasî kanallardan yürütür görünmektedir.² İktidarın, İsmet İnönü'nün 1 Kasım 1947 tarihli TBMM açılış konuşmasından lüzumuna işaret ettiği³, Basın ve Cemiyetler kanunlarında iyileştirmeler yapması, siyasî alanın dışında yeni bir muhalefetin de gelişmesine olanak sağlamıştır. Bu, daha önce tecrübe edilmeyen bir gelişmedir. Cumhuriyet Türkiye'sinde siyasî muhalefet, kısa deneyimler olsa da iki kez yaşanmıştır. Yeni olan, siyasetin dışından iktidara yöneltilecek olan sivil muhalefettir. Başgil, bu muhalefeti, Demokrat Parti taraftarı olup olmadığına bakmadan demokrat muhalefet olarak adlandırmaktadır.⁴

Bu gelişmeler, tek parti iktidarında ülkeden uzaklaştırılmış bir kavramın, gerçek anlamda siyasî literatüre tekrar girmesini de beraberinde getirmiştir: “sivil toplum.” Doğmakta olan bu özgürlük ortamının etkileri kendini sivil toplumun her alanında olduğu gibi fikir alanında da hissettirmekte gecikmez. Özellikle İstanbul'da sanatçılar, bilimadamları ve gazetecilerden destek gören ve kendilerine insan haklarından, kent bilincine kadar çeşitli konuları sorun edinen birçok örgüt kurulmaktadır.

Parti'nin milliyetçilik ve devletçilik anlayışları yumuşatıldı, vergiler hafifletildi.19 Ekim 1947, *Tasvir*.

2 Muhalefete ilk zamanlar gösterilen bu toleransın yön değiştirdiği anlar da olacaktır ve bu değişiklik 1946 seçimlerinde de görüldüğü gibi, bazen geçmişin “acı” hatıralarını akla getirecektir. Ancak, iktidar partisinin, en azından oluşum sürecinde, muhalefetin gelişimini akamete uğratmak için “etkil” bir müdahalede bulunmamış olması dahi çok önemlidir.

3 *Akşam*, 2 Kasım 1946.

4 Ali Fuad Başgil, *İlmin Işığında Günün Meseleleri*, der: Ali Hatipoğlu, İsmail Dayı, İstanbul, Yağmur Yayınları, 1960, s. 191.

Liberal Düşünce Topluluğu
Association for Liberal Thinking

Sempozyum

Fikir Tarihimizde Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti

22 Aralık 2018, Cumartesi, Ankara

Açış Konuşmaları

Özlem Çağlar Yılmaz, Liberal Düşünce Topluluğu Genel Koordinatörü

Prof. Dr. Tanel Demirel, Liberal Düşünce Topluluğu Yönetim Kurulu Başkanı

Hamdi Turşucu, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürü

I. Oturum

Fikir Oluşumları ve Ülkelerin Tarihsel Gelişimi

Oturum Başkanı: Gülay Göktürk, Yazar

Konuşmacılar: Prof. Dr. Atilla Yayla, İstanbul Medipol Üniversitesi

Prof. Dr. Tanel Demirel, Çankaya Üniversitesi

II. Oturum

Ali Fuat Başgil ve Ahmet Emin Yalman'ın Fikirleri

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Hasan Yücel Başdemir, Ankara Üniversitesi

Konuşmacılar: Dr. Salih Zeki Haklı, Polis Akademisi

Doç. Dr. Buğra Kalkan, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi

III. Oturum

Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti'nin Fikir ve Siyaset Tarihimizdeki Yeri

Oturum Başkanı: Dr. Murat Yılmaz, Siyaset Bilimci

Konuşmacılar: Prof. Dr. Hamit Emrah Beris, Hacı Bayram Veli Üniversitesi

M. Kürşad Birinci, Siyaset Bilimci

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI

katkılarıyla

Ali Fuad Başgil

Bir Düşünürün Fikrî Haritası

Salih Zeki Haklı

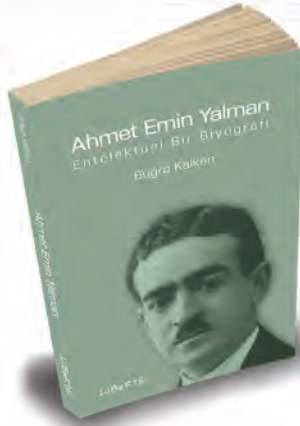

ISBN: 978-605-9823-38-8

1. Baskı, Aralık 2018

Bu çalışma Ali Fuad Başgil'in 1932 ilâ 1967 yılları arasını kapsayan otuz beş senelik ilmi hayatındaki siyaset, hukuk, din ve toplumla ilgili görüşlerini, eleştirilerini ve tekliflerini Türkiye'deki siyasî gelişmeler ve kendisinin fikrî pozisyonu bağlamında ele almayı amaçlamaktadır. Bu amaç dikkate alındığında kitabın isminde neden "fikir haritası" ifadesinin kullanıldığının daha anlaşılır olacağı düşünülmektedir. Zira çalışmanın her bölümünde Başgil'in fikrî değişim ve gelişimine temas edildiği gibi hangi düşüncesini hangi hadiseler neticesinde dile getirdiği ve bunun sonucunda hangi gelişmelerin yaşandığı da ele alınmaktadır.

Haritanın, belirli bir yerin tamamının ya da belirli kısmının kuşbakışı görüntüsünü veren bir taslak olduğu düşünülürse, bu çalışmada esas yapılmak istenenin de Başgil'in düşünce yapısının zaman içindeki değişimini ve sınırlarını gösteren kuşbakışı bir taslağını sunmak olduğu görülecektir.

Ahmet Emin Yalman

Entelektüel Bir Biyografi

Buğra Kalkan

ISBN: 978-605-9823-39-5

1. Baskı, Aralık 2018

Ahmet Emin Yalman II. Meşrutiyet'in başlarında gazeteciliğe başlayıp 1960'ların onlarına kadar gazetecilik yapmış uluslararası şöhrete sahip önemli bir yazardır. Yalman'ın kişisel hatıratı Türkiye'nin modernleşme tarihine paralel seyreder. Hayatı boyunca günlük ve siyasi hatıraları dahil olmak üzere on bincelerce sayfa yazı kaleme alan Yalman, Türkiye tarihinin dönüm anlarının entelektüel şahididir. Zamanının en iyi okullarına gitmiş ve Columbia Üniversitesi'nde sosyal bilimler üzerine doktora yapmıştır. Almanca, İngilizce ve Arapça konuşan Yalman sadece entelektüel bir gazeteci, siyasi bir yazar değil, aynı zamanda bir dünya gezginidir.

Yalman Osmanlı'dan Cumhuriyete kendini liberal olarak tanımlayan nadir kamusal figürlerden de biridir. Onun yazıları sadece siyasi tarihe ilgili olanlar için değil Türkiye'de liberal düşünce tarihi ve liberal teorinin gelişimiyle ilgilenenler için de önemli bir kaynaktır. Bu kitap, Türkiye'de liberal düşünce geleneği önündeki temel problem alanlarını, Yalman'ın siyasal dönüm anlarındaki duruşu ve modernleşmeye dair fikirleri üzerinden değerlendirmektedir. Osmanlı parlamentarizminden Kemalist devrimlere Türkiye'de demokrasi, bürokrasi, eğitim ve din konuları Yalman'ın fikirlerinin eleştirisi üzerinden tartışılmaktadır.

Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti

M. Kürşad Birinci

ISBN: 978-605-9823-40-1

1. Baskı, Aralık 2018

Liberalizmin Türkiye’de yaşadığı tarihsel serüvende, Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti’nin (HFYC) özel bir yeri bulunur. HFYC, kendisinden önceki benzeri cemiyet ve partilere nazaran daha uzun süre hayatta kalmış; başka hiçbir üstün amaç gütmeyen, bireyin özgürlüğünü ve sınırlı devleti savunmuş; en azından belli bir süre bu gayreti göstermiştir.

Türk liberal düşünce geleneği içinde özel anlamlar taşıyan bir hareket olarak HFYC’nin “liberal” sıfatını kaybettiği 1950’lerin başından 1990’lara kadar ikinci bir örneği mevcut değildir. Cemiyetin kapanmasına neden olan süreç ise, Türk liberalizm tarihi açısından bir kırılma noktasına işaret eder. Cemiyetin kurucu önderleri Ali Fuad Başgil ve Ahmet Emin Yalman’ın fikirleri, tavırları ve tutumları üzerinden okunabilen bu kırılma, liberal fikriyatın günümüzdeki durumuna ilişkin de anlamlı veriler sunmaktadır. Biri liberalizmi Batı tipi yaşam tarzı olarak yücelten, diğeri insan haklarını, bireyin özgürlüğünü, sınırlı devleti önemseyen bu iki ana akım günümüzde de varlıklarını sürdürmektedir.

Hür Fikirler Dergisi

Tüm Sayılar Tıpkı Basımı

Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti

ISBN: 978-605-9823-41-8

1. Baskı, Aralık 2018

"Devrin totaliter rejim istidatları ve propaganda hücumları karşısında iyi niyetli insanların birleşmesi ve hak, hürriyet müdafaası uğrunda tek bir fikir cephesi teşkil etmesi bugün artık medenî ve insanî bir vazife olmuştur. İşte "Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti" bu vazifeyi yerine getirmek isteyen vatandaşlara bir hizmet kadrosu ve bir faaliyet muhiti olmak üzere kurulmuştur."

Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti Beyannamesi, 1947

Bekçi, gecenin neresindeyiz ?

Hürriyetsizlik içinde adalet aramak adaletsizlik içinde saadet ummaktır.

Hürriyeti diktator bile sever, fakat yalnız kendisi için.

Hürriyeti sevip de müdafadan çekinen, istidat altında onun hasretini duyar.

Dile tahakküm, hakikatte fıkre ve vicdana tahakkümdür.
Bu ise, tahakkümlerin en ağıridir.